

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Zitting 1970-1971

Nr. 183

VOORLOPIG VERSLAG van de vaste Commissies voor Sociale Zaken en voor Volksgezondheid omtrent:

1. Ontwerp van Wet houdende regeling met betrekking tot de arbeid ten behoeve van de volkshuishouding, de landsverdediging en de overheidsdienst voor het geval van oorlog, oorlogsgevaar, daaraan verwante of daarmee verband houdende buitengewone omstandigheden (Noodwet Arbeidsvoorziening) (9705);
2. Ontwerp van Wet houdende regeling met betrekking tot de geneeskundige, tandheelkundige, verloskundige en farmaceutische voorziening ten behoeve van de bevolking voor het geval van oorlog, oorlogsgevaar daaraan verwante of daarmee verband houdende buitengewone omstandigheden (Noodwet Geneeskundigen) (9706).

Een groot aantal leden vroeg zich af, of deze wetsontwerpen, wet geworden, bij een eventuele toepassing niet te extreme bevoegdheden opdragen aan de uitvoerende macht, die bovendien onder zeer beperkte controle zal staan. Zij zouden gaarne vernemen, op welke rechtsgronden de Regering zulks gerechtvaardigd acht.

Voorts wilden deze leden ingaan op enkele punten, deze wetsontwerpen tezamen betreffende.

In de eerste plaats wezen zij erop, dat ingevolge artikel 10 van wetsontwerp 9705 o.m. bepaald kan worden, dat *bepaalde personen* geen arbeidsverhouding mogen aangaan zonder vergunning. In wetsontwerp 9706 worden alleen algemene groepen of categorieën genoemd, waarvoor zulks van toepassing zou kunnen zijn. Kan de Regering aangeven, waarom op dit stuk in beide ontwerpen een verschil is gemaakt? Is er aan deze niet gepubliceerde, rechtstreekse ingrepen in de bestaansmogelijkheden voor afzonderlijke personen enige grens gesteld en zo nee, waarom niet?

In de tweede plaats vestigden deze leden er de aandacht op, dat in wetsontwerp 9706 (artikel 22) een vergoedingsregeling is opgenomen. Een vergelijkbare regeling in wetsontwerp 9705 ontbreekt. Waarom is in het laatstbedoelde ontwerp geen vergoedingsregeling voor burgerdienstplichtigen opgenomen?

In de derde plaats herinnerden de het woord voerende leden eraan, dat een aantal jaren geleden wetsontwerp 7187 in deze Kamer is verworpen omdat een eventuele bezetter in de tekst van dat ontwerp, ware het wet geworden, een rechtsgrond zou kunnen vinden een burger dienstplichtig buiten Nederland te werk te stellen. Naar het oordeel dezer leden zou op grond van wetsontwerp 9705 (artikel 33) een eventuele bezetter een rechtsgrond kunnen vinden burgers in gesloten werkkampen te plaatsen. Wil de Minister te dezen een nadere uiteenzetting geven en met name verklaren, welke de rechtsgrond is voor de omstandigheid, dat de burgerdienstplichtige kazernerij moet aanvaarden?

In de vierde plaats memoreerden deze leden, dat in beide wetsontwerpen de mogelijkheid is geopend voor het geven van vrijstellingen van bepaalde verplichtingen. Zij stelden de vraag, of de in artikel 1, lid 1, sub c, van wetsontwerp 9706 bedoelde personen tevens vallen onder de burgerdienstplicht als

bedoeld in wetsontwerp 9705, dan wel of wetsontwerp 9706 beschouwd moet worden als een *lex specialis* van wetsontwerp 9705, zodat het laatstbedoelde ontwerp, wet geworden, niet van toepassing zal zijn op geneeskundigen.

Sommige leden stelden de vraag, of er ten aanzien van het vernietigen van gegevens gecoördineerd wordt opgetreden met andere autoriteiten.

Enkele leden gaven met betrekking tot wetsontwerp 9705 te kennen daartegen overwegende bezwaren te hebben. Zij meenden, dat in geval van oorlog een „totale verdediging” in feite neerkomt op totale zelfvernietiging. Een regeling als thans wordt voorgesteld kan slechts leiden tot een onverantwoord voortzetten van een oorlog, hetgeen meer schade zal opleveren dan voordeel. Een tijdige capitulatie, aldus deze leden, is een beter middel tot zelfbeveiliging dan voortzetting van een verdelgingsoorlog.

Tegen de burgerlijke dienstplicht hadden deze leden nog daarenboven het bezwaar, dat deze kan worden opgelegd door een klein aantal ambtenaren, die zich uitsluitend moeten laten leiden door het militair belang.

Een eventuele bezetter kan bovendien zich beroepende op noodregelingen deze met een schijn van recht misbruiken. Eventuele internationale verdragen, die met de handelwijze van de bezetter in strijd zouden komen, zal op deze, naar te verwachten valt, weinig indruk maken.

Een van de belangrijkste bezwaren van deze leden tegen de burgerlijke dienstplicht wordt gevormd door de omstandigheid, dat deze dienstplicht primair zal worden gevorderd voor de militaire oorlogvoering. Dit kan ertoe leiden, dat een toch al aanwezige chaos nog verergerd kan worden. Immers, het zou in feite betekenen het opheffen van een noncombattante burgerbevolking. Een eventuele vijand zou hierin een rechtvaardiging kunnen zien de gehele bevolking te vernietigen, aangezien die vijand zich – al dan niet voorgewend – bedreigd kan gevoelen door zulk een algehele mobilisatie van militairen en burgers.

Voorts memoreerden de hier aan het woord zijnde leden, dat in de memorie van toelichting (blz. 11, rechterkolom) behalve van oorlog, ook wordt gesproken van oorlogsgevaar en van daaraan verwante of daarmee verband houdende omstandigheden. Deze leden zouden van deze begrippen gaarne een nadere precisering ontvangen. Het voorwenden van zodanige omstandigheden zou immers tot een dictatoriaal regime kunnen leiden.

Dezelfde leden hadden er voorts ernstig bezwaar tegen, dat in de voorgestelde regeling geen afzonderlijke en rechtstreekse voorziening voor gewetensbezwaarden is opgenomen. Naar hun oordeel wordt een recht op principiële weigering gerechtvaardigd door het primair stellen in het ontwerp van het militair belang. Zij gaven in dit verband als hun mening te kennen dat het bepaalde in de artikelen 36 e.v. zeer onvoldoende waarborgen tegen willekeur inhoudt.

Vervolgens stelden de het woord voerende leden de vraag, of de Minister kan mededelen, van welke grondrechten de werking zal vervallen, wanneer de voorgestelde regeling, wet geworden, toegepast zou worden.

Verder zouden deze leden gaarne worden geïnformeerd over de rechtsgrond voor de vrijstellingen als bedoeld in de artikelen 9, 12, 21 en 50.

Ook zouden zij het op prijs stellen te vernemen, wat onder het begrip „redelijk oordeel” in artikel 43, lid 2 en lid 3 en in artikel 44, lid 3, moet worden verstaan. Zijn te dezen objectieve criteria te geven?

Dezelfde leden vroegen met betrekking tot wetsontwerp 9706, hoe naar het oordeel der Regering overheidsdwang kan worden toegepast ten aanzien van geneeskundigen. Deze leden meenden, dat een zodanige dwang, gezien de aard van de beroepen, welke het hier betreft, niet geëffectueerd kan worden, ook niet in bijzondere omstandigheden.

Voorts zouden deze leden nog gaarne een nadere toelichting ontvangen op artikel 21. Zij vreesden dat vrijstelling van allerlei verplichtingen ten aanzien van de veiligheid en de hygiëne een toenemende kans op ongelukken en onheil zal scheppen.

Vervolgens gaven deze leden als hun oordeel te kennen dat de voorziening tegen beschikkingen (artikelen 23 e.v.) geen waarborgen biedt voor een behoorlijke rechtsgang. In het bijzonder hadden deze leden er bezwaar tegen, dat de aanwezigheid van een beschikking tot weigering ook wordt aangenomen, indien de beschikking niet „binnen redelijke tijd” is genomen. Zij zouden in dit verband gaarne vernemen, wat als „redelijke tijd” beschouwd kan worden.

Vastgesteld 30 maart 1971.

*De vaste Commissie voor
Sociale Zaken:*

MIDDELHUIS
STEENKAMP
KLOOS
VORRINK
LOUWES
HEIJ (*Voorzitter*)
DE GAAY FORTMAN
VAN PELT
DE GROOTE
IJMKERS
TONNAER.

*De vaste Commissie voor
Volksgezondheid:*

COPPES
COPRAY
QUERIDO (*Voorzitter*)
VERSLOOT
LOUWES
BEEREKAMP
DE KONING
VAN PELT
SNOEK
IJMKERS
TONNAER.